

Stortingets næringskomité
Stortinget
0026 OSLO

Vår saksbehandler
Sigrun Pettersborg

Vår dato
29.05.2021
Deres dato

Vår referanse
20/00753-65
Deres referanse

Høringsvar Prop 200 S (2020-2021) - Jordbruksoppgjøret 2021 m.m.

Det vises til Prop. 200 S (2020-2021) Jordbruksoppgjøret 2021 m.m. oversendt Stortinget 21. mai 2021.

Jordbruket la fram et omforent krav 27. april med tydelige prioriteringer på et inntektsløft for jordbruket, en investeringspakke for å møte løsdriftskravet og tydelige strukturgrep for å sikre ei framtid også for små og mellomstore bruk. Kravet avspeilet den alvorlige økonomiske situasjonen og var et første steg på veien for å redusere inntektsgapet og heve inntektsnivået i jordbruket.

Etter at regjeringa la fram sitt tilbud 4. mai som et grunnlag for videre forhandlinger, ble det grundig vurdert av faglaga. Det ble avholdt et statusmøte mellom partene, og det var uformell kontakt for å få et bilde av et mulig handlingsrom (jf vedlegg 2 og 3 i proposisjonen). Avstanden mellom krav og tilbud var likevel så stor at Jordbrukets forhandlingsutvalg vurderte det som urealistisk å komme fram til et forhandlingsresultat i år. Ingen av de tydelige hovedprioriteringene fra kravet blei møtt i tilbudet – virkelighetsoppfatningen av situasjonen i jordbruket virket å være grunnleggende ulike. Som ansvarlig jordbruksavtalepart vil vi understreke at jordbruksforhandlingene er helt avgjørende for inntektsutvikling til bøndene og påvirkning av landbrukspolitikken. Jordbrukets forhandlingsutvalg måtte likevel konkludere med at det i år dessverre ikke var grunnlag for å gå inn i forhandlinger med basis i tilbudet som forelå.

Med unntak av presiseringer rundt volummodell for svin, konstaterer Norges Bondelag at innholdet i Prop 200 S i hovedsak er i tråd med regjeringas tilbud slik det forelå 4. mai. Norges Bondelag har følgende høringsinnspill.

Inntekt

Grunnlagsmaterialet fra Budsjettnemnda for jordbruket viser at i perioden 2015-2021 har inntektsgapet mellom jordbruket og andre grupper økt med 12 300 kroner per årsverk. Da Stortinget behandlet Meld St. 11 (2016-2017) Endring og utvikling – En fremtidsrettet jordbruksproduksjon, understreket en samlet næringskomité at «jordbruksforhandlingene skjer innenfor de mål og retningslinjer Stortinget har lagt for jordbruket». Helt sentralt står inntektsmålet som også ble vedtatt av et samlet Storting under den samme behandlingen:

«For å sikre rekruttering, og for å løfte inntektsmulighetene i næringen, mener komiteen at inntektsmålet skal være å redusere inntektsgapet mellom jordbruket og andre grupper i samfunnet. God markedstilpasning og produktivitetsutvikling vil være en forutsetning for inntektsdannelsen.»

Bondelagets Servicekontor AS

Norges Bondelag

Tar man hensyn til at det i Proposisjonen brukes 100 mill. kroner for å styrke likviditeten i Landbrukets utviklingsfond (LUF), gir proposisjonen grunnlag for økte inntektsmuligheter på 17.500 kr/årsverk. SSB har prognosert inntektsveksten for andre grupper i samfunnet til 18.700 kr/årsverk i 2022. Regjeringas proposisjon legger derfor opp til å øke inntektsavstanden til andre grupper i samfunnet med 1.200 kr/årsverk, forutsatt en arbeidsproduktivitetsvekst på 2,9 prosent og et marked i balanse/underdekning.

Norges Bondelag konstaterer at proposisjonen ikke gir grunnlag for å kunne oppfylle Stortingets inntektsmål.

En samlet næringskomité har også understreket at inntekt er det viktigste virkemiddelet for å sikre flere av målene for jordbruket, som rekruttering, investeringer og økt norsk matproduksjon.

Norges Bondelag frykter at den svake lønnsomheten i jordbruket på sikt vil føre til svekket oppfylling av de sentrale landbrukspolitiske målene.

Jordbrukets forhandlingsutvalg krevde økte inntektsmuligheter på 48 700 kroner per årsverk, hvorav 30 000 kroner per årsverk til å redusere inntektsgapet. Med utgangspunkt i den vanskelige inntektssituasjonen mange bønder opplever, særlig innen sauehold, storfekjøttproduksjon og korn, kunne kravet vært lagt langt høyere. Man ønsket imidlertid også å invitere Staten til å bli med på løsninger, og at dette kravet skulle være første skritt på vegen i en inntektsopptrapping for jordbruket. Den lave økonomiske ramma i årets jordbruksoppgjør gjør det heller ikke mulig å gi et inntektsløft for produksjonene med svakest økonomi (sau, ammeku og korn), slik jordbrukets forhandlingsutvalg krevde.

Norges Bondelag ber Stortingets Næringskomité sikre:

- **En inntektsopptrapping i jordbruket slik at Stortingets vedtatte inntektsmål tas på alvor og oppfylles.**
- **Et inntektsløft for produksjoner med vanskeligst inntektssituasjon.**

Fra bås til løsdrift - investeringspakke for melk- og storfekjøttproduksjonen

Kravet om løsdrift gjelder fra 2034 og utløser store investeringsbehov for å sikre at de som driver i bås fjøs i dag skal kunne være med videre etter 2024 og 2034. Dersom omstillingene i denne delen av norsk landbruk ikke kommer på plass vil det få store konsekvenser for distriktsjordbruket. Det vil innebære en utvikling som ikke er i tråd med de landbrukspolitiske målsettingene. Løsdriftskravet er satt av Stortinget og utløser et investeringsbehov utover det «normale» investeringsbehovet. NIBIO har på oppdrag fra LMD anslått investeringsbehovet innafor melkeproduksjonen aleine til 18-23 milliarder kr fram mot 2034. I proposisjonen har regjeringa lagt til grunn at det er mulig «å legge tilstrekkelig til rette for nødvendige investeringer» uten en særskilt investeringspakke.

I følge NIBIO-rapporten trengs det ca. 70 000 nye løsdriftsplasser fram mot 2034 bare innen melkeproduksjon. Det innebærer investeringer på 1,66 milliarder kr årlig. Det er ikke mulig å finansiere et slikt løft innenfor de årlige rammene av IBU-midler i jordbruksforhandlingene. IBU-midlene som med regjeringas tilbud utgjør 679,5 millioner kr årlig er søkbare for alle produksjoner. Det er store investeringsbehov også i annet dyrehold og planteproduksjon. Nye og forsterka krav til dyrevelferd og HMS, mer klimavennlig gjødselhåndtering og en markedstilpassa utvikling av planteproduksjonene vil alt måtte nedprioriteres om investeringene som kreves som følge av løsdriftskravet skal løftes. Regjeringa foreslår å avvikle øremerkinga av midler til grøntproduksjonen, som var en direkte oppfølging av satsingen på grønn innovasjon og vekst i fjorårets avtale. IBU- potten blir nå tom i løpet av årets første måneder. En ekstraordinær investeringspakke for å oppfylle løsdriftskravet kommer derfor også andre produksjoner til gode.

Norges Bondelag ber Stortingets Næringskomité sikre en ekstraordinær og flerårig investeringspakke, ut over IBU-midlene i jordbruksavtalen for å møte investeringsbehovet som er utløst av løsdriftskravet.

Små og mellomstore bruk - politikken må tilpasses landet

En bærekraftig matproduksjon må ta utgangspunkt i ressurser i tilknytning til gården. Jordbruksoppjøret 2014 svekket innretningen på tilskudd rettet mot mindre bruk. Etter 2014 har innretningen av tilskudd mot mindre bruk blitt noe forsterket for melkeprodusenter, blant annet gjennom innføringen av tilskuddet til små og mellomstore melkebruk ved jordbruksoppjøret 2018 og heving av satsene for driftstilskudd. For ammeku, sau og geit er innretningen mot mindre bruk ikke nevneverdig styrket. Å innføre et driftstilskudd for sau slik Jordbruket krevde, vil være et målrettet tiltak for å styrke mindre sauebruk over hele landet. For planteproduksjon er det etter 2014 ingen tilskudd innrettet mot mindre bruk, og tilskuddssystemet har ingen inntektsutjevning for småskalalempere.

Et av de 4 hovedmålene i landbrukspolitikken er landbruk over hele landet, med delmålene:

- Sikre bruk av jord- og beiteressursene
- Et mangfoldig landbruk med variert bruksstruktur og geografisk produksjonsfordeling.

Skal man nå disse målene, mener Norges Bondelag virkemiddelbruken må utjevne for produksjonsulemper både i forhold til geografi og bruksstørrelse, i tillegg til å stimulere til beitebruk. Det er stordriftsfordeler i jordbruksproduksjon. Norges Bondelag mener ut fra dette at det skal innføres tak og trappetrinn i tilskuddsordninger som berører alle produksjoner. Mange produsenter har siden 2014 foretatt tilpasninger til tilskuddssystem uten tak. Når tak innføres, mener vi de må settes på et høyere nivå enn før 2014.

Norges Bondelag ber Stortingets Næringskomité legge føringer for å innføre tak og trappetrinn som berører alle produksjoner, herunder redusere kvotetaket for kumelk til 600 000 liter og for geitemelk til 200 000 liter.

Velferd

Velferdsordningene er viktige for å ivareta bondens helse og velferd, og er målretta rekrutterings- og likestillingstiltak. Sikker tilgang til avløsertjenester og økonomisk trygghet ved sykdom er dessuten av stor betydning for dyrevelferden. Ved behandlingen av Innst. S 251 (2016-2017) uttrykte flertallet at de sosiale ordningene i landbruket heller må styrkes enn svekkes.

Velferdsordningene må minst holde tritt med lønns- og kostnadsutviklingen for å beholde sin reelle verdi som sikkerhetsnett for bonden. Videre må de kunne videreutvikles og tilpasses behovene i landbruket, for eksempel slik at ordningene for avløsning ved sykdom og fødsel i større grad kan bidra med trygghet for bønder og bondefamilier som har eller får barn.

Prop 200 S (2020-2021) slår fast at gode velferdsordninger er viktig for rekruttering og landbruk over hele landet. Det følges imidlertid ikke videre opp i og med at satsen for avløsning til ferie og fritid foreslås økt med 2,33 prosent. Dette er under forventet lønnsvekst og innebærer en svekking av ordningen.

Vi opplever at det er stor enighet om ønsket om å stimulere til rekruttering og likestilling i næringa, og at velferdsordningene er et viktig element i det arbeidet. Det er imidlertid ingen spor av satsing på velferdsordningene i regjeringas proposisjon.

Norges Bondelag ber Stortingets Næringskomité sikre velferdsordningene i landbruket, som viktige elementer i arbeidet med rekruttering og likestilling i næringa.

Grunnlagsmateriale

I de årlige jordbruksoppjørene forhandles det om rammevilkår og en næringsavtale for aktive bønder. En sammenligner inntektsutviklingen for «jordbrukssektoren» ved bruk resultatmålet «vederlag til arbeid og egenkapital pr årsverk inkludert inntektseffekt av jordbruksfradraget» med gjennomsnittet for lønnsinntakere. Det må gjøres forbedringer i dette systemet:

- Jordbrukssektoren er definert til at sektoren eier all jord. Det innebærer at kostnader næringsutøvere har til jord- og kvoteleie regnes som internomsetning, kun renteutgifter til gjeld knyttet til jord på bortleide bruk trekkes fra som kostnad.
- Inntekta til lønnsinntakere skal kun dekke innsatt arbeid fra lønnsinntakeren. Resultatmålet i jordbruksforhandlingene skal både dekke innsatt arbeid og en forrentning

av innsatt egenkapital. Når effektiviseringen skjer ved at arbeid erstattes med kapital, fanger man bare opp kostnadene knyttet til den lånte kapitalen.

Norges Bondelag støtter Regjeringens forslag om å sette ned et utvalg som skal se på grunnlagsmaterialet. I proposisjonen står det at «mandatet bør være å drøfte og klargjøre prinsipper og metoder, samt muligheter og begrensninger, for måling av inntekter for jordbruket som sektor og for bønder som selvstendig næringsdrivende, samt grunnlag og forutsetninger for sammenligning av næringsinntekter med lønn for arbeidstakere»

Norges Bondelag ber Stortingets Næringskomité konkretisere mandatet med sikte på at tallgrunnlaget fra Budsjettnemnda i større grad fanger opp de økonomiske forholdene knyttet til næringsutøvere i jordbruket, herunder jord og kvoteleie samt avkastning av egenkapitalen. Stortingets Næringskomité må sørge for at et forbedret grunnlag er på plass til bruk i forhandlingene 2022.

Finansiering av klimatiltak/utslippskutt

Klimaavtalen inngått mellom faglaga i jordbruket og regjeringa i 2019 ligger til grunn for samarbeidet om klimaarbeidet. Landbrukets klimaplan følger opp denne avtalen, og er også pekt på av flertallet i energi- og miljøkomiteen i innstillingen til klimameldinga. For å nå klimamålet i 2030 gjennom landbrukets klimaplan må det følges opp med økonomiske kompensasjonsordninger og virkemidler. Landbruket trenger som andre næringsdrivende gode økonomiske støtteordninger for å iverksette tiltak som gir utslippskutt. Blant de viktigste tiltakene nå er videre finansiering av landbrukets klimakalkulator, som skal legge til rette for klimasmarte tilpasninger på hver enkelt gård. Enova forvalter Klima og energifondet med omfattende støtteordninger til klimatiltak for næringslivet i ikke-kvotepiktig sektor. Jordbrukets forhandlingsutvalg ba om at det blir overført 100 millioner kr fra Klima- og energifondet til Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi i landbruket som forvaltes av Innovasjon Norge.

Norges Bondelag ber Stortinget Næringskomité bidra til å styrke Innovasjon Norges verdiskapingsprogram med 100 mill kr fra Klima og energifondet. Norges Bondelag vil i tillegg be om at Stortingets Næringskomité sikrer finansiering av den videre utviklinga av landbrukets klimakalkulator.

Svinekjøtt over i volummodell

Norges forpliktelser gjennom WTO-avtalen begrenser omfanget av internstøtte, som bla inkluderer målpriser fastsatt i jordbruksavtalen. Regjeringa viser i proposisjonen til at Norge i 2021 kan gå utover denne forpliktelsen dersom det ikke gjøres noe, og foreslår å ta gris ut av målprismodellen. I Stortingsbehandlninga av jordbruksoppjøret i 2017 ba et flertall i Næringskomiteen om at «regjeringen beholder målprisen på svin så lenge det er mulig innenfor våre forpliktelser i WTO.» Ansvaret for å overholde forpliktelsene Norge har i internasjonale handelsavtaler ligger hos myndighetene. Norges Bondelag mener det er sterkt beklagelig dersom svinekjøtt må flyttes over fra målprissystemet til volummodellen.

Norges Bondelag ber Stortingets Næringskomité sikre at norske myndigheter går grundig gjennom notifiseringssystemet for å se om det finnes alternativer til å flytte produkter ut av målprissystemet over til volummodellen.

Svineproduksjonen er utsatt for store produksjonssvingninger og trenger fortsatt en velfungerende markedsregulering, uavhengig av om målprisen evt må avvikles. Norges Bondelag understreker at markedsreguleringen er svært viktig for bøndenes inntektsmuligheter. Formålet med reguleringslager er å legge til rette for høyest mulig selvforsyning, ved at risikoen ved midlertidig overskudd håndteres kollektivt. Uten en effektiv volummodell med tilstrekkelig reguleringsvolum vil norsk produksjon av gris måtte tilpasses et nivå under innenlands konsum for å kunne opprettholde mottaksplikten. Konsekvensen er permanent økt import for å dekke opp det resterende volumet.

Regjeringas forslag til ramme for reguleringsvolum innafor volummodellen på kun 3 000 tonn vil gjøre markedsregulators jobb svært vanskelig og framtida for norske grisebønder mye mer usikker. Grunnlaget for det foreslåtte volumet er ikke beskrevet i Proposisjonen, og var heller ikke en del av/omtalt i regjeringas opprinnelige tilbud. Når man nå foreslår å ta bort målpris på

svinekjøtt og legge svinekjøtt over i volummodellen, gjøres det grep som gjør at det ikke lenger er grunnlag for å svare AMS for svinekjøtt i WTO. Staten er ikke lenger inne og fastsetter pris, det gis ikke muligheter for reguleringseksport og det ligger en volumbegrensning i muligheten for markedsregulering. Volummodellen ble akseptert av WTO da Norge notifiserte for 2009. Å fastsette et lavere reguleringstak for svinekjøtt i forhold til totalproduksjon enn det er for storfekjøtt- og lam, virker unødvendig og er heller ikke begrunnet i proposisjonen.

Norges Bondelag understreker at reguleringsvolum må fastsettes tilpasset hvert dyreslag for å sikre effektiv markedsregulering, og modellen for gris må tilpasses de særegenheter svinemarkedet har. Svinemarkedet er bl.a kjennetegnet av store og raske svingninger. For å sikre dette bør en evt omlegging til volummodell for svin gjennomføres samme måte som for storfe i 2009: "Reguleringslagring kan fortsatt gjennomføres, men begrenset til et forhåndsfastsatt volum fastsatt med grunnlag i normale sesongvariasjoner. Omsetningsrådet har ansvaret for å fastsette de aktuelle årlige kvanta."¹

Norges Bondelag ber Stortingets Næringskomité om å ta ansvar for at vi kan ha en fungerende markedsregulering for gris også i framtida. Rammene for reguleringsvolum i en evt volummodell for gris må utredes og i neste omgang fastsettes i Omsetningsrådet

Landbrukets utviklingsfond – alvorlig kapitalsituasjon

Tilskuddsrammen fra landbrukets utviklingsfond (LUF) har de siste åra vært høyere enn de årlige bevilgningene inn til fondet, noe som har medført negativt årsresultat for fondet over flere år. En forholdsvis stor egenkapital, der det også er tilført midler i form av tidligere investeringslån og enkelte engangsbevilgninger, har gjort det forsvarlig å budsjettere med et visst negativt årsresultat fra avtalepartenes side, gjennom de samme åra.

Årsresultatet for 2020 på -577,5 mill. kroner er imidlertid vesentlig høyere enn det forventet resultatet som blei oppgitt i Prop 118 S (2019-2020) – Jordbruksoppgjøret 2020 m.m. Dette førte til at egenkapitalen blei redusert raskere enn lagt til grunn i tidligere rapporteringer. Norges Bondelag mener at det i forkant av forhandlingene neste år må gjøres en gjennomgang av budsjetteringa for fondet, slik at vi får et bedre og varig system som sikrer avtalepartene tilstrekkelig og korrekt informasjon som grunnlag for jordbruksforhandlingene framover..

Proposisjonen legger opp til at det brukes 100 mill. kroner for å styrke likviditeten i Landbrukets utviklingsfond (LUF). Dette er en nødvendig kapitaltilførsel, men gir ingen inntektseffekt for landbruket.

Kvotordningen for melk

Kostnadsveksten er en stor utfordring for melkeprodusentene. Ved behandlingen av Meld. St. 11 (2016-2017)² uttrykte en samlet næringskomité bekymring for at store beløp går ut fra aktive melkeprodusenter til produsenter som har sluttet med melk gjennom kjøp og bortdisponering av melkekvoter. Norges Bondelag deler denne bekymringen. De siste 5 årene har omfanget av kvoteleie økt med 50 prosent, og utgjør nå 356 mill. liter. I kravet til årets jordbruksoppgjør har vi foreslått flere tiltak for å øke andelen eid kvote blant aktive produsenter og få ned kvoteprisene (se vedlegg til dette brevet).

Norges Bondelag ber Stortingets Næringskomité stille seg bak forslagene i Jordbrukets krav for å bidra til å øke andelen eid kvote og få ned kvoteprisene, for å redusere de store beløpene som går ut fra aktive melkeprodusenter som komiteen tidligere har vært bekymret for.

Oppfølging av grøntsatsingen – grønn innovasjon og vekst

Partene var i Jordbruksoppgjøret 2019 enige om å etablere en særskilt satsing på grøntsektoren for innovasjon og vekst. Dette la også næringskomiteen vekt på i behandlingen av oppgjøret:

¹ St.prp. nr. 75 (2008–2009) Om jordbruksoppgjøret 2009, kap. 7.9.1 Markedsordningene for kjøtt og egg, Reform av markedsordningene (side 85)

² Innst 251S (2015-2016), kap 13.5.

«Komiteen mener det er positivt med en satsing på produksjon av mer frukt og grønt i Norge.» Det blei øremerket investeringsmidler, prioritert FoU-midler og satt ned et rådgivende utvalg som ga sin anbefaling for en langsiktig plan for styrket innovasjon, vekst og økt norskandel for grøntproduksjoner våren 2020. Disse anbefalingen blei fulgt opp i jordbruksoppgjøret i 2020, men med Prop nr 200 S (2020-2021) fjerner Regjeringa øremerkinga av investeringsmidler til grønt. Den oppfølgingen som jordbruket krevde, svares ikke ut av regjeringen.

Norges Bondelag ber Stortingets Næringskomité sikre at grøntsatsingen følges opp for styrket innovasjon, vekst og økt norskandel for grøntproduksjoner.

Sterk kostnadsvekst i sikte?

I det siste er vi blitt kjent med at det kan ligge an til en unormal sterk prisvekst på gjødsel for innkjøp til neste års sesong. Internasjonale priser på Nitrogengjødsel har steget med 40 prosent i det siste. Da jordbruket utformet sitt krav, la vi inn en forutsetning om 1,8 % prisvekst på driftsmidler, tilsvarende SSBs prognose for KPI. Anslaget brukes også i rammeoppsettet som ligger i proposisjonen. Det er da ikke tatt høyde for spesiell høy prisvekst for gjødsel. Aktørene skal forhandle om priser for kommende sesong i løpet av juni.

Hovedavtalens §2-4 «Omgjøring og tillegg» påpeker at: «*Partene kan kreve forhandlinger om endringene i en løpende jordbruksavtale når viktige forutsetninger for denne er blitt forandret vesentlig. Partene kan også kreve forhandlinger om tillegg til en løpende jordbruksavtale når uforutsette forhold oppstår.*»

Denne paragrafen ble bl.a brukt i forbindelse med den sterke tørken 1992, da det også var brudd i jordbruksoppgjøret. I 2008 sto vi overfor noe av den samme utfordringen som nå; stor usikkerhet om prisutviklinger på verdensmarkedet, særlig for gjødsel. Den gang la partene allerede i sluttprotokollen fra jordbruksavtalen inn et eget punkt om å gjennomføre justeringsforhandlinger høsten 2008, dersom kostnadsøkningen på gjødsel og kraftfôr skulle overstige forutsetningene med mer enn 2 prosent.

Norges Bondelag vil også understreke at det pågår en sterk prisøkning også for andre varer påvirket av internasjonale forhold, blant annet trelast (50 % prisvekst), glyfosat og metaller. Denne ekstraordinære prisveksten er det ikke tatt høyde for i Budsjettnemndas prognoser for 2021, og vil kunne føre til lavere inntektsvekst enn prognosert. Budsjettnemnda har også understreket at usikkerheten stor i år, slik at inntektsutviklingen bør ses over flere år.

Norges Bondelag viser til Hovedavtalens §2-4 og varsler at det på grunn av vesentlige forandringer i viktige forutsetninger kan bli nødvendig å be om tilleggsforhandlinger høsten 2021. Budsjettnemnda må gis i oppdrag å rapportere om prisutviklingen. Norges Bondelag ber Stortingets næringskomite sikre at de ekstraordinære kostnadene kompenseres med budsjettoverføringer ut over gjeldende jordbruksavtale. Resultatet av de ekstraordinære forhandlingene behandles av Stortinget i forbindelse med Statsbudsjettet for 2022.

Med vennlig hilsen

Elektronisk godkjent, uten underskrift

Lars Petter Bartnes

Sigrid Hjørnegård

Vedlegg.

Norges Bondelags foreslår følgende tiltak for å øke andelen eid kvote blant aktive melkeprodusenter:

- 1) I kvotereguleringen må det gjeninnføres et skille mellom kvote i samdrift og kvoteleie. Nye krav som stilles samdrifter i dette regelverket, skal kun omfatte nye samdrifter etablert etter en angitt dato vedtatt i årets jordbruksoppgjør, og nye deltakere som tas inn i eksisterende samdrifter etter denne datoen.
- 2) Innføre en begrensning på 10 år for hvor lenge en kvote kan være leid ut/legges sovende. Etter 10 år må kvota enten selges eller man må ta opp igjen melkeproduksjonen på egen eiendom eller legge den i samdrift. Regelverket skal omfatte både nye og eksisterende utleieforhold, der løpetida regnes fra tidspunktet for innføring av det nye regelverket. Regelverket skal også omfatte utleie av melkekvoter fra aktive melkebruk.
- 3) Gjeninnføre et leveransekrav på 24 måneder sammenhengende melkeleveranse før kvota eventuelt igjen kan leies ut (jf. Slik regelverket var før 2012). For å unngå at eksisterende samdrifter må oppløses, må et eget regelverk for samdrift gjeninnføres, jf. Pkt. 1. For å unngå omgåelse av 10 års begrensingen gjennom skjult kvoteleie i samdrift innføres:
 - Avstandskrav på 17 km.
 - Et minimumskrav på 20 % eierandel i samdrifta.
- 4) Det gis ikke mulighet for å kunne leie ut og inn kvote samtidig, men det åpnes for mulighet for å søke dispensasjon i forbindelse med utbyggingsprosjekter. For allerede inngåtte leieavtaler utløper de det året avtalene går ut eller avgrenses av 10-års regelen, jf. Pkt. 2.
- 5) Opprettholde muligheten for at nye produsenter kan starte opp med melkeproduksjon, men ved kjøp av kvote stilles det krav om 24 måneders sammenhengende leveranse fra egen landbrukseiendom/samdrift, jf. Pkt. 3, før kvota kan gjøres omsettbare i form av salg eller utleie i samme kvoteregion.
- 6) Sidestille skattemessig inntekter fra leie av kvote og salg av kvote, ved at salg av kvote beskattes som kapitalinntekt. Føringer om dette inn mot Statsbudsjettet 2022 legges i årets jordbruksoppgjør.

Norges Bondelag foreslår følgende tiltak for å få ned kvoteprisene:

- 1) Kvoteprisen for ku- og geitemelk senkes til hhv. 600.000 liter for kumelk og 200.000 liter for geitemelk. For produsenter som i år har en disponibel kvote over de nye kvotetakene, blir denne disponible kvota det nye kvotetaket. Det gis ikke mulighet for å kjøpe kvote over kvotetaket/disponibel kvote som ligger mellom nye kvotetak og gammelt kvotetak (900.000 liter).
- 2) Taket for investeringsstøtte heves til 3,5 mill. kroner for investeringer i melkefjøs som bygges opp til 30 kyr, og støtteprosenten heves til 50%. For andre investeringer, beholdes taket på 2 mill. kroner og maksimal tilskuddsprosent på 35 %. Unntaket fra kronetaket videreføres for investeringer i Troms og Finnmark. Dette tiltaket vil redusere behovet å utvide produksjonen ved omlegging til løsdriftsfjøs, og på den måten redusere behovet for å skaffe betydelig mer kvote ved en investering. Tiltaket finansieres utenfor jordbruksavtalen gjennom en egen pakke for å imøtekomme løsdriftskravet.